

L'ALIANÇA ESTRATÈGICA ENTRE ONG I MULTINACIONALS PER SALVAR EL CAPITALISME: EL CAS DEL BANC GRAMEEN I ADIDAS

Alberto Cruz

21/04/2010

www.nodo50.org/ceprid

La incidència de les ONG ha quedat al descobert de forma palpable arrel del terratrèmol, provocat o no, a Haití i la seva simbiòtica aliança amb els militars (1). Qui no hagi arriat la bandera de la honestat intel·lectual -o qui no visqui d'aquest anomenat "tercer sector" onegeístic que avui, a l'Estat espanyol, representa una mà d'obra laboral similar pel que fa al número a la de Renfe, per posar un cas- ha de reconèixer que les anomenades ONG, en la seva gran majoria, no són altra cosa que organitzacions Para-Governamentals que representen l'altre braç de la política exterior dels Estats i que, a més, no estan preocupades en absolut per desmuntar el sistema polític i econòmic actual sinó que, molt al contrari, la seva funció és fer-lo més funcional, valgui la redundància. Al cap i a la fi, d'això en depèn la seva pròpia supervivència. Actuen com si la desigualtat i la pobresa fossin un fenomen natural, quelcom així com la reproducció espontània dels bolets, i no conseqüència d'un sistema social, polític i econòmic concret: el capitalisme.

A l'article anterior es posava de manifest com militars i "cooperants" intercanvien papers a Iraq i Afganistan, segons interressi al sistema mostrar una cara dura -militar- o una cara tova -pretesament civil- arropades ambdues sota la manta de la "cooperació" i "l'ajuda al desenvolupament". Els casos de la USAID i de la AECID a Afganistan, amb "cooperants" empotrats a les unitats militars i de combat són l'exponent més clar d'això. Però encara hi ha més: el paper de les ONG i de les entitats financeres capitalistes en la perpetuació de la pobresa sota el paraigües dels microcrèdits i la "lluita contra la pobresa". Igual que Iraq i Afganistan serviren, i serveixen, de laboratori per perfeccionar aquesta simbiosis militars-cooperants, és a Bangladesh, el país on es van popularitzar els microcrèdits, on s'està posant en marxa l'aliança ONG-multinacionals com una fórmula novedosa per rescatar a aquestes últimes de la crisi econòmica i financera.

El pioner, com no podia ser d'altra forma, és el Banc Grameen (Poble, en l'idioma bengalí), fundat al 1976 per Muhammad Yunus, flamant Premi Nobel d'Economia al 2006 -no és un mèrit, també li van atorgar a Milton Friedman en aquesta branca, o a Simón Peres, Henry Kissinger o Barak Obama en l'apartat de "Pau"- i Medalla de la Llibertat d'EUA (agost de 2009). El Banc Grameen acaba de firmar un "memoràndum d'enteniment" amb Adidas per "proporcionar sabates més barates als pobres", segons va informar el diari bangladeshí en llengua anglesa "The Daily Star" en la seva edició del 21 de març. Yunus, com no podia ser menys, va justificar l'acord dient que "les sabates serien barates i assequibles pels pobres i els protegirà de malalties" (2).

Que bonic! Ningú pot rebutjar tan lloable propòsit. Però resulta que Adidas està immersa en una greu crisi econòmica, amb una important reducció dels seus beneficis en l'últim any i acusada per la justícia francesa de blanqueig de diner (3). I que durant l'any 2009 ha

sofert una important pèrdua de beneficis (només en el primer semestre es van reduir el 95% respecte al mateix període de l'any anterior) (4) tot i que, curiosament, la venda dels seus productes esportius va pujar a Amèrica Llatina i... a Àsia. No ha d'estranyar, per tant, que la multinacional alemanya hagi anunciat el tancament de factories a Europa a la vegada que una "reestructuració" de les seves operacions per centrar-se en aquests dos continents.

L'acord entre el Banc Grameen i Adidas no apareix a la pàgina web (www.grameen-info.org) del banc, almenys en el moment d'elaborar aquest article. Adidas està molt agraïda a Yunus. Li proporciona una cobertura "solidària" en uns moments en els que la seva imatge cau -a la vegada que els seus beneficis- i li aconsegueix un mercat nou, barat -curiosament, no s'ha parlat de les condicions laborals i/o sindicals dels treballadors que faran aquestes sabates barates que protegiran de les malalties als pobres- i amb clientela a granel. I el Banc Grameen aconsegueix una capitalització necessària per continuar amb la seva política de reforçar el capitalisme a través dels microcrèdits. Segurament assistirem, no tardant molt, a l'espectacle del microcrèdit per fabricar sabates, amb els seus préstecs, períodes de manca i... embargaments en cas de no devolució.

Ah, no, el Banc Grameen no embarga! L'interès que estableix als préstecs que concedeix oscil·la entre el 4-5% i es vanaglòria de que quasi el 97% dels seus préstecs són retornats. El que no diu és que cada cop amb major freqüència els qui no poden pagar recorren al suïcidi, amb taxes molt elevades a Bangladesh i Índia, i, a més, aquí hi ha la pressió de la resta de prestamistes (veure l'article de Sara Flounders en aquesta mateixa actualització del CEPRID) perquè el pagament es realitzi en el temps acordat ja que, en cas contrari, ells no rebran més crèdits.

Ja que el pagament dels préstecs ha de fer-se de forma setmanal s'acaba pagant més interès que si fos mensual i s'arriba en ocasions fins al 35% ja que l'interès del 4-5% no és sempre lineal ni a tot arreu ni a tots els països on actua el Banc Grameen. Molt pels pobres. Potser per això des de que es va posar en marxa aquesta iniciativa, ja fa més de 30 anys, "el 64% [dels prestamistes] ja ha deixat el llindar de la pobresa", com es llegeix a la propaganda del propi banc. Però aquest 64%, no és poc per tant de temps? Sens dubte, a aquest ritme la fita de Yunus d'ubicar-se dins dels Objectius del Mil·lenni de la ONU li costarà això, un mil·lenni.

Llegint això anterior un pot arribar a pensar que gràcies al Banc Grameen ja hi ha molta gent que, amb els microcrèdits, s'ha instal·lat en la classe mitjana. Però no. El fet d'haver abandonat "el llindar de la pobresa" a Bangladesh i a altres països on actua el banc de Yunus no vol dir que ja no se segueixi sent pobre, sinó que no s'és molt pobre, que no s'està en la pobresa extrema. Sens dubte, qui no es consola és perquè no vol.

Llarga vida als pobres!

La iniciativa de Yunus ha estat beneïda als llocs on s'ha conegut, especialment al seu país, Bangladesh, i a la Índia. Les càmeres empresarials i industrials s'han mostrat encantades amb aquesta iniciativa que mostra la cara amable del capitalisme o, com diuen a la Índia, "mostra el cor benefactor del feudalisme" i contraposen aquesta actitud de col·laboració amb el capital amb la dels qui el combaten, com és el cas de la guerrilla maoista índia, coneguda com a naxalita, que, a les seves zones d'influència, ha anunciat que empararà

als camperols que tenen dificultats a l'hora de pagar els préstecs bancaris davant les males collites dels dos últims anys.

Segons el bàndol maoista “les cooperatives agrícoles, els bancs o els prestamistes no podran imposar crèdits superiors al 2% i si algú, ja sigui públic o privat, incompleix i intenta treure més diners dels agricultors serà jutjat per un tribunal del poble” (5). Com és natural, els camperols de zones com Midnapore (Bengala Occidental) han acollit amb alegria la postura naxalita i han deixat de pagar els seus préstecs a bancs com l'State Bank of India, United Bank, Allahabad Bank, UCO i altres, que ràpidament han mostrat la seva disposició a “discutir” amb els camperols les condicions dels préstecs crediticis.

L'acord Grameen-Adidas, tan ben acollit per l'empresariat indi, arriba en un moment en que a la Índia s'està desenvolupant una important ofensiva en varis estats (Chhatisgarn, Jharkhand, Bihar, Orissa, Bengala Occidental) contra la guerrilla naxalita i es dona la casualitat que aquesta ofensiva, denominada “Caça Verda”, es centra en àrees riques en minerals estratègics com bauxita, níquel o carbó, per mencionar-ne alguns on multinacionals com Vedanta han posat els seus ulls des de fa temps. Un antic alt càrrec d'aquesta multinacional (i d'Enron) és avui el Ministre d'Interior de la Índia i, al mateix temps, és un dels principals valedors de la presència de les anomenades ONG a la zona on s'està desenvolupant la ofensiva antimaoista, ja que “un cop desallotjats els terroristes, s'ha d'impulsar el desenvolupament” i, a més, les ONG i l'anomenada societat civil han de deslegitimar la lluita armada (6).

Resulta que ara l'Estat indi -com a Bangladesh Adidas al descobrir que hi ha molts descalços-, i les seves grans empreses s'han adonat que en aquestes zones hi ha un “altíssim nivell de pobresa, baix nivell d'alfabetització, menor cobertura d'aigua potable i alt percentatge de dones” (7) -aquesta última dada és molt important, les dones són les principals “beneficiàries” dels microcrèdits a tot el món- pel que s'han posat a la tasca de “desenvolupar” 33 districtes de la mà de les ONG un cop hagin estat “netejats” de maoistes. I, ni curts ni ganduls, tots s'han posat a la tasca. A Raipur, la capital d'Orissa, la multinacional Vedanta ha iniciat la construcció d'un hospital contra el càncer i finança una universitat. Els estudiants que surtin d'aquí no tindran el menor rubor a l'hora de certificar, amb llenguatge acadèmic i científic, que el càncer no té res a veure amb la bauxita que extrau aquesta mateixa multinacional molt aprop d'allí. Arundhati Roy, una de les poques intel·lectuals compromeses física i políticament amb els processos emancipadors, ho expressa perfectament en un dels seus més recents articles (8) sobre el tema i per haver pres partit contra un estat al que acusa de “policia” ha estat acusada, com no, de “connivència amb el terrorisme” i s'ha iniciat una causa judicial contra ella.

Ningú vol recordar que altres multinacionals índies com Tata (la fabricant de cotxes barats) i Essan van fer el mateix que la Chiquita Brands a Colòmbia i altres a Hondures i Amèrica Central: finançar als esquadrans de la mort i als paramilitars Salwa Judum (que es podria traduir com a “Caçadors de la Pau”). És la mateixa pràctica capitalista a tot arreu del món. Abans exterminaven físicament qualsevol tipus de dissidència política, militar, sindical, social, el que fos. Ara aquest extermini és selectiu (vegi's el que succeeix a Hondures) i, sense abandonar-lo, s'aposta per la “Responsabilitat Social Corporativa” de les empreses i la cooptació dels vells “esquerranosos”, avui còmodament ubicats a les ONG.

Els mateixos que alaben l'acord Adidas-Grameen diuen a la vegada que s'ha d'abandonar “l'ensopiment socialista”, en referència a les polítiques pretesament socials del govern indi. La Federació de Càmeres de Comerç i Indústria de la Índia ha publicat un informe -6

de febrer de 2010- en el que critica la passivitat del govern davant els naxalites. Res de nou. La FCCII va fer el mateix durant l'etapa colonial britànica. El seu aleshores president, Purshottamdas Thakurdas, considerava un perill per la lliure empresa el desenvolupament del moviment obrer indi i advocà davant el Virrei anglès per suprimir de la legislació els drets laborals existents. Ara passa el mateix a les Zones Econòmiques Especials, on no hi ha drets sindicals ni les multinacionals paguen impostos, tot en ares del "desenvolupament de les zones endarrerides". Però allò nou és que ara aquest tipus de polítiques van de la mà de les ONG i la tan duta i portada societat civil.

A la Índia les ONG són bones, els maoistes no. I com que on mana patró no mana mariner, les ONG han començat a escampar per tot arreu l'espècie de la "teoria del sandvitx", aquesta que diu que els pobles tribals que habiten aquestes zones on ara es desenvolupa la ofensiva antimaoista estan "enmig de dos focs: la policia i els maoistes". Les ONG passen, com la llum pel vidre, pel damunt del fet de que durant els més de 50 anys d'independència de la Índia si algú s'ha preocupat pel desenvolupament i benestar d'aquestes zones ha estat, precisament, els naxalites.

La pròpia premsa burgesa, en les seves escasses presències en alguna zona alliberada, ha hagut de reconèixer que "el desenvolupament a la zona de Mandinipur (Orissa) s'està donant a un ritme no vist almenys en 30 anys: els maoistes han construït almenys 50 km de camins de grava, cavat pous, construït canals de rec i centres de salut" (9).

Per què, aleshores, són necessàries les ONG? Doncs perquè no qüestionen el sistema capitalista, sinó que el fan més funcional. Això, i no altra cosa és la Responsabilitat Social Corporativa, d'Empresa o Organitzacional (són diferents els noms, l'objectiu és el mateix) ja que sense prescindir del punt de vista estrictament economicista o mercantil serveix per arropar amb una manta cosmètica, que no ètica, de "cooperació", "desenvolupament", i inclús, "solidaritat" la nova estratègia capitalista que s'estén des de Bangladesh a Bolívia, de la Índia a Perú, d'Angola a Filipines i que consisteix en desenvolupar, amb un llenguatge més actual, el paradigma de Milton Friedman, el pare del neoliberalisme: "la única responsabilitat social de l'empresa és obtenir beneficis". Si no fos així, les empreses no estarien donant-se cops de colze per participar a les ZEE, acceptarien els drets sindicals, pagarien impostos, renunciarien a explotar les zones habitades des de fa centenars d'anys pels adivasi, els awajún, els yukpa, els wayúu, etc. Però no és el cas.

El Banc Grameen i Adidas ho han entès molt bé. Són els pioners i rere d'ells ja hi ha molts altres disposats a lucrar-se, més encara, amb la pobresa. Si per això s'ha de promoure una guerra, es promou criticant amb la boca petita els "excessos" tot i que es posarà sempre a la balança "la violència d'uns i altres", això de condemnar la violència "vingui d'on vingui" (els famosos "ni-ni") tot i que la violència d'uns sigui esporàdica o de resposta i la dels altres sigui estructural i suposi la mort de 40 pobladors al dia a les zones en les que, com a la Índia ara o abans al Perú, es pretengui dur als pobles tribals el "desenvolupament".

Marx, en el Manifest del Partit Comunista, deia que "un espectre recorre el món; el comunisme" i que contra ell tots els poders d'Europa havien establert una santa aliança que anava des del Papa al Tsar, des de Metternich als radicals francesos. Molt poc han canviat les coses des d'aleshores. Avui els moviments populars i de resistència són combatuts per una santa aliança que va des del Papa al rei -qualsevol rei-, des de Ban Ki Moon a l'esquerra parlamentària, des de les ONG a les multinacionals. Els imperialistes sempre troben aliats per atacar les propostes revolucionàries i per defensar els seus "valors", el seu "desenvolupament"; sempre troben algú que defensi que és millor això que

res. I aquest algú, com a bona gent del capital, no es parará a pensar que, potser, per determinats pobles no té cap sentit el treballar per un salari miserable com a guarda de seguretat d'una mina o una botiga. I que la dignitat no es compra amb sabates.

Notes:

(1) Alberto Cruz: "Haití como exponente de la simbiosis militares-cooperantes"
<http://www.nodo50.org/ceprid/spip.php?article735>

(2) Aquesta informació va aparèixer recollida el 23 de març de 2010 a l'edició del Deccan Herald de Mumbai (Índia).

(3) Europa Press, 31 de març de 2009.

(4) EFE, 5 d'agost de 2009.

(5) Hindustan Times, 17 de desembre de 2009.

(6) Alberto Cruz: "La izquierda en India y su autopista hacia el infierno"
<http://www.nodo50.org/ceprid/spip.php?article511>

(7) Indian Express, 4 de febrer de 2010.

(8) Arundhati Roy, "Delhi tiene un nuevo enemigo para justificar una apropiación de tierras: los maoístas" <http://www.nodo50.org/ceprid/spip.php?article743>

(9) The Telegraph, 24 de juny de 2009.

Alberto Cruz és periodista, polítòleg i escriptor.

albercruz@eresmas.com